

DE NORDISKA KRIMINALISTERNA OCH KRIMINALPOLITIKEN*

AV K. J. LÅNG

Det nordiska samarbetet på kriminalpolitikens område har sekellånga traditioner. För Finlands del har detta samarbete i mycket baserat sig på den gamla statsgemenskapen med Sverige. Samtidigt som 1734 års lag i dessa dagar firar sin 250-åriga tillvaro, arbetar man i Finland med ett förslag till ny strafflag, som senare under detta sekel kommer att ersätta den finska strafflagen från år 1889. Denna var i mycket identisk med motsvarande svenska strafflag av år 1864, som i sin tur ersattes med 1965 års svenska brottsbalk. Det är i och för sig banalt att konstatera, att de nordiska länderna i nästan samma takt gått igenom olika kriminalpolitiska utvecklingskedan. Strafflagsförslagen i Sverige och Norge under 1830- och 40-talen ledde till den första nordiska strafflagen i modern mening i Norge redan år 1842. Dessa strafflagsförslag fick spridning också bland sakkunniga och påverkade utvecklingen i Finland.

Främst p.g.a. att tsar *Nikolai I* hyste en stark misstro mot en liberalisering av det repressiva samhällssystemet, kom denna tidiga debatt att leda till åtgärder i Finland först efter det tsar *Alexander II* hade möjliggjort ett sammankallande av lantdagen 1863 – efter ett avbrott på närmare 50 år. Hur intensivt samarbetet och gemenskapen med det forna moderlandet alltjämt var under denna storartade reformperiod, påvisas kanske bäst av att Hans Kejslerliga Majestäts Senat, för Finland av professorn i straffrätt vid Upsala Universitet *Johan Hagströmer* inbegärde två tryckta (1879 och 1884) granskningsbetänkanden beträffande förslagen till ny strafflag för storfurstendömet Finland. Det behöver knappast påpekas att dessa detaljerade förslag till strafflagsparagrafer t.o.m. till sin ordalydelse fick samma innehåll som den då nya svenska strafflagen.

Samtidigt – eller egentligen redan från 1840-talet – hade ledande straffrättslärdar i Helsingfors, bl.a. professorerna *K.F. Lagus* och *K.G. Ehrström*, i en omfattande publikationsverksamhet förmedlat den nya europeiska straffrättsteorin till Finland. I dessa herrars bibliotek ingick inte bara relativt kompletta officialtexter till de nordiska strafflagsförslagen och samtliga mera betydande vetenskapliga straffrättsmonografier, utan också dagsfärska exemplar av t.ex. tyska, engelska och amerikanska skrifter om fängelsesystemets reformering. Progressivsystemets skapare tysken *Holzendorffs* och irländaren kapten *Walter Croftons* skrifter fanns tillgängliga när Ehrström och *Adolf Grotenfelt* utarbetade sina förslag till riktlinjer för den finska

*Artikeln är en korrigerad utskrift av det föredrag författaren höll vid öppningen av det nionde nordiska kriminalistmötet i Helsingfors den 4 juni 1984.

fängelsereformen. Redan 1886 översattes svensken *Knut Olivecronas* berömda bok »Om dödsstraffet« till finska, för att inte tala om att professor Karl Gustaf Ehrström – en av den finska strafflagens fäder – hade skrivit en bok »Om principen för fängelsestraffets ordnande«, redan år 1859 eller samma år som Franz von Holzen-dorffs »Das Irische Gefängnissystem«, utkom av trycket. Straffrätten – såsom kanske också civil- och köprätten – hade under dessa Europas lyckliga år en kosmopolitisk prägel, om vi med kosmopolitisk menar den europeiska och nordamerikanska dominansen av tänkesätten. Detta kan också ses däri att organisationerna för fångarnas eftervård – de s.k. fängelseföreningarna eller skyddsföreningarna – spreds över Europa närmast med tyska förebilder så att t.ex. Finland med kejsaren/storfurstens samtycke kunde bilda en sådan år 1869. Samma kosmopolitiska drag återkommer i centraliseringen av fängelseadministrationen. Denna innebar, att centrala ämbetsverk för fångvården inrättades under 1800-talet i de flesta europeiska länder. Finland fick sin fångvårdsstyrelse år 1881. Några år tidigare hade man t.ex. i Skottland och i England inrättat centraladministrationer för fångvården.

Denna administrativa och legislativa utveckling i Europa skedde under en mycket kort period och kan också skönjas i det ryska självhärskardömet. Samtidigt inleddes ett omfattande internationellt utbyte av idéer genom de internationella fångvårdskongresserna och genom grundandet av den internationella penitentiärkommissionen år 1885. De stora internationella penitentiärkongresserna inleddes år 1872 i London. Stor publicitet och också stor påverkan av utvecklingen i Norden fick bl.a. penitentiärkongressen i Stockholm år 1879 och i S:t Petersburg år 1890.

Trots att storfurstendömet utrikesrelationer i övrigt naturligtvis sköttes av kejsardömet deltog Finland i dessa kongresser som en särskild nation. Finland hade egna delegater från och med Stockholms-kongressen år 1879. I anslutning till förberedelserna av Stockholms-kongressen grundades även den nordiska penitentiärföreningen, som år 1878 började utge *Nordisk Tidsskrift for Fængselsvæsen*. Trots att Finland medverkade i denna tidskrift med betydande bidrag, var Finlands deltagande i penitentiärföreningens – föregångaren till våra dagars kriminalistföreningar – verksamhet sporadisk. Kontakterna med den nordiska publikationsverksamheten tycks ha upprätthållits på personplanet. Likaså ingick finska representanter i redaktionen av tidskriften vid olika tider. Bland de betydande inlägg som inflöt från Finland under tidskriftens första årtionden kan nämnas Adolf Grotenfelts artikel om Finlands fångvård, *Eugen von Knorrings* om den villkorliga frigivningen och *Werner Hjelmmans* beskrivning av den finska Sibirien-deportationen.

Den nordiska tidskriften, som sedan dess utkommit regelbundet under olika namn och vars senaste nummer är kongresshandlingarna till detta kriminalistmöte, är enligt min åsikt kanske en av de mest betydande insatserna i samnordisk samhällsvetenskaplig publikationsverksamhet på något område. Grundläggarna kunde, om de skulle vara med oss idag, knappast ha tänkt sig en bättre uppföljning

av sitt initiativ än de 106 tidskriftsårgångarna och de nordiska kriminalistmötena vart femte år. Vid ett jubileumsmöte som detta är det kanske skäl, att särskilt ihågkomma de första utgivningsårens stora nordiska namn, danskarna *Fr. Stuckenberg* och *Goos*, norrmännen *Bernhard Getz* och *Francis Hagerup* och svenskarna *G.F. Almqvist* och litet senare *Johan Thyrén*. Vi känner alla till att dessa den första generationens stora nordiska kriminalister, har följts av en lång rad lysande straffrättslärdar och administratörer i samtliga nordiska länder.

När jag med denna korta översikt velat anknyta till »de stora nordiska kriminalisterna« kan man fråga sig om det finns skäl att påstå att våra traditioner är särskilt betydande eller t.o.m. unika inom en av samhällspolitikens sektorer. Jag hänvisade redan till den europeiska rättsgemenskapen, som fördes framåt på alla sektorer under 1800-talets senare decennier. Utöver de nordiska kriminalisternas betydelse som förmedlare av den europeiska rättsgemenskapen, var kriminalisterna också förmedlare av den europeiska liberalismens förnämsta traditioner. Jag vill peka på tre egenskaper hos dessa kontakter som haft en näranog enastående betydelse för straffrättens utveckling i de skandinaviska länderna.

För det första inleddes kriminalisternas samarbete genast från början som ett samarbete mellan såväl forskare och vetenskapsmän som ansvariga administratörer. Praktikerns och teoretikerns roll sammanblandades i en fruktbar symbios, där det är svårt att skilja vetenskapsmannen från den praktiskt verksamma administratören. I tidskriftens långa lista över bidrag ingår hundratals artiklar där rättslärdar gett förslag till praktiska åtgärder och där å andra sidan administratörerna med vetenskaplig skärpa och metodik analyserat sin egen verksamhet och dess verkningar.

För det andra lades kriminalisternas samarbete på en grund där samtliga delsektorer inom kriminalpolitiken kunde medverka. Trots att straffrätts- och fängvårdsfrågorna haft en dominerande ställning i detta samarbete, så har kriminalvetenskaperna – jag vill inte kalla dem straffrättens hjälpvetenskaper – alltid beaktats i hela sin mångskiftande skala av forskningsfrågor. Polis, åklagare och domstolar likaväl som fängvårdare, övervakare och rättspsykiater och många fler av de kriminalistiska professionerna har från början varit med i detta samarbete och framförallt i publikations- och mötesverksamheten. Betydelsen av ett interdisciplinärt samarbete för utvecklingen på alla sektorer, som har att göra med brottsligheten och brottslingen, kan knappast överskattas.

För det tredje tror jag att det finns orsak att betona den enorma betydelse de personliga kontakterna inom kriminalistföreningarnas ram har haft för den nordiska utvecklingen. När vi i dag såväl nationellt som internationellt institutionaliserat många av koordineringsbehoven inom kriminalpolitiken, glömmar vi lätt att t.ex. nordiska straffrättskommittéen, nordiska samarbetsrådet för kriminologi, de nordiska tjänstemannamötena inom kriminalpolitikens delsektorer och flera andra samarbetsformer näranog alla har sitt ursprung och upphov i situationer och behov

som klarlagts genom de nära personliga kontakter, som uppstått vid möten mellan nordiska kriminalister inom den vida ram som tidskriften och kriminalistmötena gett oss.

De nordiska kriminalistföreningarna kan räkna sina traditioner tillbaka till penitentiärkongressen i Stockholm och dess förberedande möten 1878. Som föreningarnas egentliga grundläggningsår räknas i Norge 1892, i Danmark 1899 och i Sverige 1911.

Finland deltog i den nordiska penitentiärföreningens arbete och i Stockholmskongressen 1879. Finland representerades vid denna kongress av ett betydande antal inflytelserika kriminalister. Delegationen till Stockholm leddes av ingen mindre än *Leo Mechelin*, som senare som ledare av senaten – dvs. ett slags statsminister – skulle spela en framträdande roll i kampen för Finlands statsrättsliga autonomi. Våra straffrätts- och fängvårdsexperter höll fortgående kontakt med utvecklingen i de nordiska länderna, trots att den finländska representationen i tidskriftens redaktion var avbruten under långa perioder. Bland annat arrangerades år 1931 det andra nordiska fängvårdsmannamötet i Helsingfors.

I början av 1930-talet var brottsligheten föremål för stort politiskt intresse i Finland. Detta berodde delvis på att nya idéer beträffande gärningsmannastraffrätten började tränga igenom i vår lagstiftning. Inte minst med tyska förebilder introducerades bl.a. interneringsinstitutet för farliga återfallsförbrytare. Samtidigt fördes en livlig debatt om straffsystemet för unga förbrytare. Också lösdruvarlagstiftningen var föremål för omvärderingar, vilka i stort gick ut på att för relativt långa tider isolera dessa s.k. asociala element från samhället.

En orsak till att kriminalpolitiken fick prioritet i den politiska debatten var att man i Finland – med statistiskt välmotiverade skäl – tycktes uppleva en kriminalitetsvåg av tidigare okänt slag. Upphävandet av förbudslagen, som i sig själv varit en kriminogen faktor, ökade verkställigheten av böter i anstalt (man tog år 1930 in mer än 30.000 människor i de finska fängelserna – idag omkring 10.000). Samtidigt var man upprörd över statsbrotten, som berodde på att det kommunistiska partiet var förbjudet. Även arbetslösheten i samband med den internationella ekonomiska krisen (eller kraschen) var betydande. Dessa företeelser var alla bidragande orsaker till att regeringen i början av 1930 tillsatte en kommitté för att utreda brottsbekämpandet.

Den beskrivna utvecklingen fortsatte under en god del av 1930-talet och ledde bl.a. till att man i januari 1934 sammankallade en stor medborgarkonferens – med mer än 200 deltagare – som skulle behandla brottslighetens bekämpande. Denna konferens, som stöddes och leddes av politiskt inflytelserika borgerliga krafter, ledde till ett upprop i april i de finska tidningarna om bildandet av en finsk kriminalistförening.

Uppropet innehöll bl.a. följande:

»Kriminalstatistiken utvisar, att brottsligheten i vårt land under de senaste årtiondena i oroväckande grad ökats. Brottsligheten har rentav blivit en social sjukdom, som fräter vårt folks livsrötter. Att detta ej undgått statsmaktens företrädare, därom vittna de talrika åtgärder som från statsmaktens sida vidtagits. Flera lagar ha stiftats, vilka haft till syfte att stärka samhället i dess kamp mot brottsligheten. Åtskilliga initiativ ha tagits samt omfattande förberedande arbeten utförts för åstadkommande av lagar med samma syftemål. Bland de sistnämnda må nämnas de förberedande arbetena för en ny strafflag och initiativen till en reform av straffverkställigheten.

Men utom statsmaktens åtgärder behöves för bekämpandet av brottsligheten en fri medborgarverksamhet. Även den sakkunskap, som olika medborgarkretsar i berörda avseende inneha, bör utnyttjas till fromma för detta system. Detta kunde ske bäst på sätt att personer, som vilja verka för brottslighetens bekämpande, grunda en förening för sagda ändamål.«

Lika viktigt som uppörets innehåll var naturligtvis undertecknarnas allmänpolitiska status. Bland de 39 undertecknarna fanns bl.a. två personer, som senare skulle bekläda presidentämbetet i Finland nämligen *Kyösti Kallio* och *J.K. Paasikivi*, ytterligare fyra personer som varit eller blev statsministrar samt därutöver inte mindre än 11 tidigare eller blivande ministrar.

Man kan med andra ord säga att Kriminalistföreningen i Finland fick en politisk rivstart när den grundades den 6 april 1934. Betecknande är också att den finska föreningen genast från början – 1936 – deltog i utgivandet av *Nordisk kriminalistisk årsbok* och att det första egentliga nordiska kriminalistmötet arrangerades i Helsingfors år 1937 i samband med nordiska juristmötet.

När jag i det följande försöker ge en bild av vad som intresserat kriminalisterna i Norden under de gångna 50 åren har jag i huvudsak hållit mig till en analys av de temata som varit uppe på de åtta tidigare nordiska kriminalistmötena. Jag är väl medveten om att mina synpunkter inte är annat än generaliseringar. För att tränga in under huden på de gångna årens kriminalpolitiska debatt skulle det krävas en innehållsanalys av vad som sagts i de olika inläggen. Ännu känsligare är naturligtvis en allmän bedömning av debattörernas kriminalpolitiska hemvist och allmänpolitiska inställning. I den finska kriminalistföreningen och dess styrelse har genom alla dessa år ingått representanter för straffrättsvetenskapen, fängelse- och frivårdsadministrationen, social- och barnomsorgen, polisen, domstolsväsendet och rättspsykiatrin samt mera sporadiskt – också åklagarväsendet.

Det är naturligtvis svårt att dra några slutsatser av denna personsammansättning utan att känna till de enskilda styrelsemedlemmarnas kriminalpolitiska hemvist. Det är i varje fall uppenbart, att man genomgående försökt få med så vida områden som möjligt av de sektorer i samhället, som sysslar med kriminaliteten och dess bekämpande. Föreningen har under hela sin tillvaro uppfattats som en vetenskaplig

förening, något som kanske mest berott på publikationsverksamheten. Vidare kan man utan överdrift säga att föreningens ledning bestått av det kriminalpolitiska etablissemanget med ytterst ringa inslag av vad vi kunde kalla fristående, för att inte tala om radikala, kriminalpolitiska opinionsbildare.

Detta senaste har kanske varit både en styrka och en svaghet. Styrkan har bestått i att den kriminalpolitiska debatten förmedlats på ett ganska enhetligt sätt till de sektoransvariga. Svagheten har naturligtvis varit att endast etablerade och konventionella kriminalpolitiska förslag kommit upp till debatt.

En intressant iakttagelse i de olika mycket noggrant redovisade debatterna är att rollfördelningen mellan kriminalpolitiskt liberala/radikala opinioner och konservativa/repressiva opinioner inte alltid tyder på att universitetsprofessorerna skulle vara de radikala introduktörerna av nya debattämnen och synpunkter. Tvärtom har jag när jag läst årsböckerna ganska ofta fått det intrycket att administratörerna många gånger varit »radikala«, medan straffrättsexperterna ofta velat hålla fast vid relativt statiska teoribildningar, som endast långsamt följt samhällsutvecklingen i spåren.

Att samhällets inställning till brott och brottslighet återspeglar sig i mötestemata är en självklarhet. Vid det första nordiska kriminalismötet i Helsingfors 1937 behandlades endast en fråga, nämligen interneringen i arbets- m. fl. anstalter av arbetskygga och andra p.g.a sitt levnadssätt samhällsfarliga brottslingar. Såväl ämnet som dess behandling var typisk för 1930-talet. Ingen ifrågasatte egentligen samhällets plikt att använda repressiva och uppfostrande – och mycket långa – sanktioner mot de arbetsskygga samhällsfarliga, som man tillät sig kalla parasiter. Att frågan om reaktionerna mot levnadssätt mera än enskilda brottsliga handlingar likväl levat kvar på agendan ses kanske av att teman som tidsobestämt frihetsberövande som reaktionsform för lagöverträdare var uppe i Köpenhamn 1952, kriminella alkoholister och deras behandling i Stockholm 1967 och behandlingen av unga stoffmissbrukare i Köpenhamn 1972. Sättet att behandla den kriminella livsstilen som ett sanktionsobjekt var likväl en helt annan efter världskriget än år 1937.

När det andra kriminalismötet hölls i Stockholm 1947 tycks det som om vi skulle ha kommit till en ny värld. Huvudtemat gällde »Friare behandling av lagöverträdare« dels inom anstaltsvården och dels inom kriminalvården i frihet. Vid denna tidpunkt lades grunden till det som vi under senare år kallat normaliseringsprincipen, d.v.s. strävan att ordna samhällsinsgripandena så att sanktionen endast i minsta möjliga mån avviker från det som uppfattas som normalt i dagliglivet. Kriminalvård i frihet finns med som tema ännu 1972 i Köpenhamn.

När man påstår att vi under 1950- och 1960-talen levde under vårdideologins hegemoni – man har t.o.m. talat om vårdimperialism – så tycks temaaurvalet på de nordiska mötena ge belägg för denna åsikt. I Köpenhamn 1952 diskuterade man medicinsk, psykologisk och pedagogisk behandling av lagöverträdare och i Oslo 1957

dels gruppterapi och andra nya behandlingsmetoder och *dels* klientel- och behandlingsundersökningar som bas för kriminalpolitiskt reformarbete. I Helsingfors 1962 diskuterades tillsyn och annan eftervård efter korta frihetsstraff och vidare i Stockholm 1967 korttidsbehandling av unga lagöverträdare och ännu i Köpenhamn 1972 behandling av psykiskt avvikande lagöverträdare.

Sammanfattningsvis kan man säga att behandlingstanken varit länge med oss. Personligen tror jag att dessa debatter gjort mycket för att humanisera kriminalvårdens människosyn och behandlingen av enskilda lagöverträdare. Påståendena om en behandlingsimperialism är såtillvida obefogade att utvecklingen trots allt inte lett till överväldigande oskäligheter i våra straffsystem. Att inställningen till påföljdernas innehåll och verkställighet genomgått en förändring är även uppenbar.

Rena rättsskyddsfrågor såsom frågan om reaktionernas förhållande till skuldspörsmålet och bruket av häktning – i Finland säger vi ännu rannsakningsfängelse – var uppe till diskussion 1957. Diskussionsrubriker sådana som förhör med misstänkta, tilltalade och vittnen i brottmål 1962, rättshjälpen för anhållna och häktade 1967, den förnärmades ersättningskrav år 1957 samt skador och förluster vid brott år 1972, visar att diskussionen genom åren blivit alltmera systeminriktad. Ännu mera betonas de sociologiska nyheterna genom temat fängelsesamhället 1967 och kanske också temat böter i stället för frihetsstraff år 1972.

Även vissa brottsformer har ofta återkommit bland diskussionsämnena. När vi vid detta möte diskuterar rattfylleriet kan det vara bra att hålla i minnet att man redan 1952 talade om berusade automobilister och år 1967 om trafikförseelser och deras behandling med särskild hänsyn till motortrafikanterna. 1957 behandlades också biltjuveriet samt vidare berusning på allmän plats. Intressantare är kanske de tidiga debatterna om de s.k. moderna brotten. Redan 1957 ansågs skattesviket vara värt ett eget tema och 1962 diskuterade man omfattande brott på det ekonomiska livets område, m.a.o. omkring 20 år före den debatt som nu rasar i tidningarna. Till kategorin moderna kriminalitetsfrågor kan också räknas diskussionen om åtgärder mot den som hotar med brott, som var före redan år 1962.

Med risk för att jag tröttar med uppräknningar vill jag ännu för fullständighetens skull nämna att man 1962 diskuterade livstidsstraffet och 1967 pornografin och vidare samma år polisreportaget. Likväl har jag till slutet på min uppräkning av debattämnen velat spara tre ämnen, som anknyter till en djupare insikt om kriminalitetsforskningens långsiktighet och komplicerade totalitet, något som alltid varit Kriminalistföreningarnas egentliga adelsmärke. Den kriminologiska forskningen och utbildningen diskuterades 1947, åtgärderna mot ungdomsbrottsligheten mot bakgrunden av kriminalitetens allmänna utveckling 1962 och straffrätt och samfundsstruktur 1972.

Denna utveckling mot diskussionsämnena, som anknyter till samhällsstrukturen och en analys av de brottsförebyggande myndigheternas åtgärder ur ett mera sam-

hällspolitiskt perspektiv, nådde sin mognad vid Osломötet för fem år sedan. Då diskuterades vid plenarmötena dels nyklassicismen i kriminalpolitiken och dels samhällsplanering och brottsförebyggande åtgärder. Båda ämnena var en logisk konsekvens av den nya kunskap, som samlats under 1960- och 1970-talen genom intensiv kriminologisk och kriminalpolitisk forskning.

Också i övrigt fullföljdes vid Osломötet de nordiska kriminalisternas traditioner att diskutera rättssäkerhetsfrågor och frågor med hög aktualitet. När man 1937 diskuterade vilka repressiva åtgärder som var bäst för att bekämpa de arbetsskygga asocialitet så hade det ämne, som gällde samma klienter år 1979 fått rubriken »Vem skall ta hand om dem ingen vill ta hand om«. – Rättssäkerhet och rättslig kontroll under verkställighet av frihetsberövanden var ett tema, som även det helt låg i linje med kriminalisternas bästa traditioner ifråga om rättsskyddstemata. Också vid Osломötet diskuterades den moderna ekonomiska kriminaliteten och som en del av det ökade intresset för viktinologin »Kvinnor som offer«. Vidare hade man på listan ett ämne om lekmannainsatser i kriminalpolitiken.

När vi till detta möte har fått en översikt av brottslighetsutvecklingen under de 30 senaste åren i samtliga nordiska länder vill jag anknä till tidigare diskussioner om brottsligheten som ett ytterst komplicerat samhällsfenomen. Många tror – inte minst våra massmedia – att man i några korta satser kan sammanfatta brottslighetens orsaker. För att inte tala om att man på åtgärdssidan ofta faller för förenklade patentlösningar. Vår dagliga nyhetsförmedling vimlar av påståenden om effektiv brottsbekämpning och om sambandet mellan brott och samhälle. Kanske allra värst är att vi dagligen erbjuds lösningar på kriminalitetsproblemen, som skulle bli verklighet om vi skulle få ökade resurser för »effektiva« ingripanden mot vissa typer av brott och brottslingar.

Genom hela sin tillvaro har de nordiska Kriminalistföreningarna bidragit till insikten om att det inte finns några för alla fall och för alla samhällen gällande förteckningar av brottsorsakerna. Det finns inte heller någon åtgärd som skulle vara effektiv i den meningen att man skulle kunna eliminera kriminaliteten eller ens nedbringa den till låt oss säga hälften av dess nuvarande nivå. På samma sätt som orsakerna till penningvärdets fluktuationer och de rätta åtgärderna mot inflationen är delar av en olösbar ekvation så uppfattar jag brottsligheten som en funktion av otaliga politiska, ekonomiska, sociala och individuella variabler, som knappast kan styras som ett helhetsfenomen. Kriminalisternas situation går att jämföra med nationalekonomernas. Båda måste söka kunskap och beslutsunderlag för åtgärder, som knappast någonsin leder till alla de resultat som avsetts.

Trots att vi med den ekonomiska forskningen knappast kan förhindra inflationen eller med ekonomisk politik helt styra den nationalekonomiska utvecklingen, för att inte tala om världsekonomin utveckling, så sysselsätter dessa ämnen dagligen våra forskare och beslutsfattare. På samma sätt är det med kriminalvetenskaperna och

kriminalpolitiken. Man kan fråga sig vad som är den yttersta grunden till att vi intresserar oss för till synes ostyrbara samhällsproblem. Personligen tror jag att vi genom att ständigt söka ny kunskap om kriminaliteten och om lagöverträdarna trots allt finner någonting som är styrbart.

För det första: Vår ökade kunskap om myndigheternas verksamhet ger oss en möjlighet att styra åtminstone åtgärderna mot brottsligheten. Om vi inte kan styra brottsligheten, såsom en del av samhällsutvecklingen, så kan vi åtminstone styra vår egen verksamhet i anledning av denna brottslighet. Med denna inställning kan vi undvika irrationella ingripanden, som åsamkar samhället kostnader och obefogade individuella lidanden. Vi kan också säga att iakttagelser om våra myndigheter möjliggör en demokratisk kontroll även av brottsbekämpandet.

För det andra: Vi kan genom att höja kunskapsnivån beträffande brottsligheten stöda den upplysta opinionen och därigenom öka såväl humaniteten och kanske också tryggheten i vårt samhälle. När vi diskuterar frågan om den allmänna opinionens betydelse skall vi inte glömma att våra samhällen är helt beroende av den känsla av legitimitet, som medborgarna anknyter till brottsbekämpandet – till dess humanitet, dess rättvisa och dess effektivitet. Om de brottsförebyggande åtgärderna och ingripandena i anledning av brott bygger på insikter, som även omfattas av allmänheten, har vi kanske bidragit till den känsla av laglighet och legitimitet, som är en av huvudförutsättningarna för att samhället skall fungera.

För det tredje: Vi får inte glömma att den kriminalpolitiska verksamheten ytterst är åtgärder, som vidtas för att lösa intressekonflikter. Det har funnits tider då straffet och nedsläendet av brott ansetts ha prioritet över alla andra värden. Fången har i vissa system t.o.m. ansetts vara civilt död. I denna tanke om statsmaktens och samhällets totala supremati över den enskilda individen har också ingått att kriminalpolitiken kan utformas utan hänsyn till ett partstänkande. Vi vet idag – inte minst tack vare kriminologin och rättssociologin – att samhällets offer, samhällets olycksbarn, lika väl kan sökas bland dem, som i straffrätten kallas gärningsmän. Ur denna synpunkt borde kriminalpolitiken vara en del av vår strävan att skapa social rättvisa och jämlikhet.

Adresse: Överdirektör K. J. Lång
Fångvårdsväsendet
Helsingfors